

РОЗДІЛ 3. ФІНАНСИ. ГРОШОВИЙ ОБЛІК І КРЕДИТ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 368.914

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Глущенко В.В., д. е. н., професор,
Левченко І.А., аспірант

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Авторами визначені можливі стратегії подальшого розвитку пенсійного страхування держави, проведено їх порівняльний аналіз, обґрунтований найбільш ефективний та прийнятний, на думку авторів, механізм реформування вітчизняного пенсійного забезпечення, сформульований комплекс рекомендацій щодо вдосконалення всіх рівнів пенсійної системи.

Ключові слова: пенсійна реформа, недержавне пенсійне забезпечення, пенсійна система, недержавні пенсійні фонди.

Постановка проблеми. Питання соціального захисту населення в Україні є одним з найактуальніших на сьогоднішній день, а пенсійне забезпечення є одною з основних його складових частин. Без реалізації пенсійної реформи і створення дієздатної, довгострокової, науково обґрунтованої стратегії розвитку національної пенсійної системи подальший розвиток навряд чи можливий.

Ступінь розробленості проблеми. Наявність та складність проблеми очевидна як для політиків, так і для науковців, учасників фондового ринку, профспілок, роботодавців, установ державного регулювання. Але немає єдиного конкретного плану дій і єдиної думки щодо напрямів та заходів подальшого реформування пенсійної системи. Дослідження цього питання проводили такі вчені-економісти, як Е. Лібанова, А. Федоренко, Г. Хендрікс, Л. Ткаченко та ін.

Мета статті. Виявлення проблем вітчизняної пенсійної системи, визначення шляхів їх подолання, аналіз можливих стратегій розвитку пенсійного страхування держави та формулювання науково обґрунтованого механізму його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Реформування пенсійного забезпечення виходить не лише за рамки суто проблем пенсійної системи, а й включає загальноекономічні та соціальні чинники (демографічне навантаження, темпи зростання ВВП, рівень інфляції, зайнятість, рівень доходів населення, період трудової активності та ін.). Тож і процес реформування повинен бути багатограним, всеохоплюючим, системним та на рівні держави.

Впровадження накопичувальної складової потребує певної політичної стабільності, мінімально необхідного рівня економічного зростання, сталості солідарного рівня пенсійної системи (ПС) та ефективного функціонування недержавних пенсійних фондів. Згідно з Законом [1], для запровадження другого рівня пенсійної системи головною умовою є щорічне економічне зростання країни протягом двох років поспіль на рівні 2 % ВВП порівняно з попереднім роком. Реалізація цієї передумови цілком ймовірна вже 2012 р. Додатковими умовами є збалансованість бюджету Пенсійного фонду (ПФУ) відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, створення інституційних компонентів функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування, набуття досвіду роботи системи недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) [1]. А також необхідним є доробка та прийняття Закону України «Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування», проект якого був прийнятий Верховною Радою України за основу 2007 р. [2]

Незважаючи на те, що якнайскоріше впровадження II рівня необхідне з огляду на те, що існуюватиме часовий лаг між прийняттям Закону та його реалізацією (за оцінкою експертів 1,5 –

2 роки), тяжка демографічна ситуація з часом розбалансовуватиме все більше бюджет ПФУ, невирішеність пенсійного питання буде тягарем для економіки та зменшить можливості молодого покоління накопичувати додаткові кошти для фінансування майбутніх пенсій, є аргументи проти прискорення його реалізації. По-перше, перерозподіл частки відрахувань до солідарної системи на користь накопичувальної збільшить дефіцит бюджету ПФУ та зменшить можливість для підвищення розмірів пенсій нинішнім пенсіонерам. По-друге, нерозвиненість вітчизняного фондового ринку та відсутність на ньому надійних довгострокових фінансових інструментів може призвести до неспроможності поглинення фондовим ринком коштів II рівня або до безпідставного зростання вартості цінних паперів.

З іншого боку, законодавчо передбачено забезпечення фінансування з державного бюджету втраченої частини страхових коштів у солідарній системі у зв'язку з перерахуванням частини страхових внесків до Накопичувального фонду. [2] Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» також передбачає реформування солідарної системи для подолання дисбалансу ПФУ [3]. Щоб запровадження обов'язкового накопичувального рівня стало можливим, необхідні суттєві зміни в усіх рівнях пенсійної системи. Перетворення солідарного рівня не є соціально привабливими, але більше чекати зі змінами не можна. Пенсійні витрати щорічно зростають і в 2009 р. становили 17 % від ВВП країни [4], а більше третини бюджету ПФУ – це асигнування з Державного бюджету. Тож зараз перед суспільством стоїть вибір – або поступово реформувати пенсійну систему в тому числі через непривабливі заходи, надати економіці довгострокові ресурси і забезпечити у майбутньому гідний рівень пенсійного забезпечення, вивільнити кошти держбюджету для вирішення питань медичного забезпечення населення (в тому числі пенсіонерів), національної безпеки та оборони, розвитку інноваційного виробництва та багато ін., або затягувати пенсійну реформу і поглибити кризу соціального забезпечення, створити перешкоду економічному розвитку країни.

В межах подальшого реформування I рівня слід приділити увагу наступним заходам:

- відповідність темпів зростання пенсії та заробітної плати (інакше при прогресуючому зростанні розриву між кількістю платників внесків до солідарної системи та отримувачів, розмір пенсій не буде адекватним заробітній платі);
- встановлення обмеження на максимальний рівень пенсій (в розмірі 10 мінімальних пенсій);
- ліквідація обмеження максимальної величини, з якої сплачуються внески;
- фінансування управлінських видатків ПФУ за рахунок державного бюджету замість утримання за рахунок пенсійних коштів;
- ліквідація складності та непрозорості пенсійного законодавства через створення єдності підходів до нарахування пенсій, розробки комплексного закону стосовно пенсійного забезпечення в Україні, або навіть Пенсійного кодексу;
- подальше збільшення пенсійного віку до 62 років.

Останньому заходу приділяється багато уваги громадськості останнім часом. Дійсно, в Україні пенсійний вік є найнижчим серед країн Європи, але і тривалість життя у нас набагато нижча. За даними Науково-дослідного інституту праці та зайнятості населення Міністерства праці та соціальної політики України, жінка у віці 55 р. у середньому доживе до 78,4 р., а чоловік після виходу на пенсію (на 5 років пізніше) проживе до 74,7 р. В західних країнах цей показник становить 81-85 років для чоловіків і 84-87 років для жінок [5]. Додатковий страховий стаж, звісно, підвищує розмір пенсії, але і відтермінує право на її отримання. Тож підвищення пенсійного віку дійсно допоможе збалансувати бюджет Пенсійного фонду України, але не є панацеєю. До цього питання необхідно підходити комплексно, перетворення реалізовувати повільно і чітко зважувати потенційний позитивний і негативний ефект від них.

Слід також врахувати, що одночасне переведення внесків до Накопичувального фонду всіх застрахованих осіб, яким на день запровадження II рівня не виповнилося 35 років - жінкам і 40 - чоловікам [1], боляче вдарить по солідарному рівню. Теж саме можна сказати про одноразове встановлення розміру внесків на рівні 7 %, що відповідає пропозиціям ряду фахівців та аналітиків з питань реформи. Як вже зазначалося, різкі рухи не завжди спрацьовують. Яскравим

прикладом може бути пенсійна реформа Польщі, де завзято взялися до запровадження змін, і була задіяна неадекватно велика кількість коштів та людського капіталу, що дуже дорого обійшлося і країні, і громадянам [6]. Перед запровадженням реформ визначимо систему критеріїв, за якими слід оцінювати ту чи іншу концепцію пенсійної реформи:

- строки проведення;
- збалансованість бюджету ПФУ;
- об'єм інвестиційних ресурсів;
- можливості адміністративно-організаційних компонентів II рівня;
- ефективність від участі в накопичувальній системі для різних частин працюючого населення (за віком).

Оскільки для реалізації підготовчих робіт (приведення законодавства, бюджету ПФУ, ситуації на фондовому ринку і т.д. у належний стан) країні знадобиться час, в ідеалі реалізація загальнообов'язкового накопичувального рівня почнеться з 2012 р. Далі розглянемо варіанти концепцій впровадження накопичувального рівня за вищезазначеною системою критеріїв та обчислимо їх можливі результати.

Перший варіант. До накопичувального рівня переводяться внески усіх осіб, яким на день його запровадження не виповнилося 40 років. Розмір внесків зростає на 1 % щорічно з 2 % у 2012 р. до 7 % у 2017 р. Відбудеться різке зростання дефіциту бюджету ПФУ, а у спеціалістів виникають сумніви щодо здатності фінансового ринку поглинути 4,9 млрд. грн., що за розрахунками надійдуть 2012 року, 8,7 млрд. грн. – 2013 р., 13,4 млрд. грн. – 2014 р. [7]. Перші пенсіонери з'являться через 20 років. Необхідне відкриття понад 15 млн. персональних рахунків у системі персоналізованого обліку за дуже короткий термін, що майже неможливо, оскільки навіть при максимальній уніфікованості, простоті та прозорості організаційно-адміністративних процедур це технічно реалізувати буде дуже важко.

Другий варіант. Першого року впровадження накопичувального рівня до нього переводяться внески тих осіб, яким виповнилося 39-40 років, наступного року – яким виповнилося 38-39 років, далі коло осіб поступово збільшується за рахунок зменшення вікового порогу. Розмір внесків встановлюється на рівні 7 % від фонду заробітної плати. Перші пенсіонери з'являться через 20 років. Персональні рахунки відкриватимуться поступово з розширенням кола застрахованих осіб. До фінансового ринку надійде до 4,5 млрд. грн. – 2012 р., приблизно 5 млрд. грн. – 2013 р. та до 6 млрд. грн. – 2014 р. [7], а темпи зростання дефіциту ПФУ будуть помірні. Треба відзначити досить великі інвестиційні надходження першого року, але далі темпи значно повільніші, ніж в першому варіанті, і слід зважити на те, що зазвичай пропозиція коштів на фінансовому ринку спонукає до створення відповідних фінансових інструментів для їх інвестування. Традиційними об'єктами для розміщення пенсійних активів є державні боргові зобов'язання. Забезпечення державою гідної дохідності по цим фінансовим інструментам створить довгострокове джерело фінансування державних видатків та надасть можливість для реалізації інвестиційної складової пенсійної реформи.

Третій варіант. Охоплення накопичувальним рівнем запроваджується для тих осіб, які вперше починають трудову діяльність. Розмір внесків – 7 % від фонду оплати праці. Терміни відпрацювання організаційно-адміністративних процедур будуть достатні, однак надто тривалими будуть темпи проведення пенсійної реформи і термін формування інвестиційних ресурсів, адже до фінансового ринку надійдуть 0,3 млрд. грн. – 2012 р., 0,7 млрд. грн. – 2013 р., 1,3 млрд. грн. – 2014 р. [7]. Темпи зростання дефіциту ПФУ будуть незначні, але перші пенсіонери другого рівня з'являться лише через 40 років. Це надто довго, як видно з рис. 1, повне охоплення працюючого населення обов'язковим накопичувальним рівнем досягається вдвічі повільніше в цьому варіанті порівняно з усіма іншими.

Перший варіант є найбільш різким, найважчим в плані технічної реалізації та найбільш стресовим для економіки. Третій - виглядає найлегшим з точки зору практичної реалізації і міг би бути привабливим за умови, що у країні було б зайвих 20 років на перехід до накопичувальної системи. Тому з огляду на проведений порівняльний аналіз найбільш поміркованим і прийнятним є другий варіант. Але дуже суттєвим недоліком цієї схеми, на нашу думку, є те, що саме ті працівники, які мають найбільший період для накопичення коштів на пенсійних рахунках, приєднуються до участі в II рівні останніми. Саме наймолодші працівники можуть використати переваги накопичувальної системи в повній мірі.

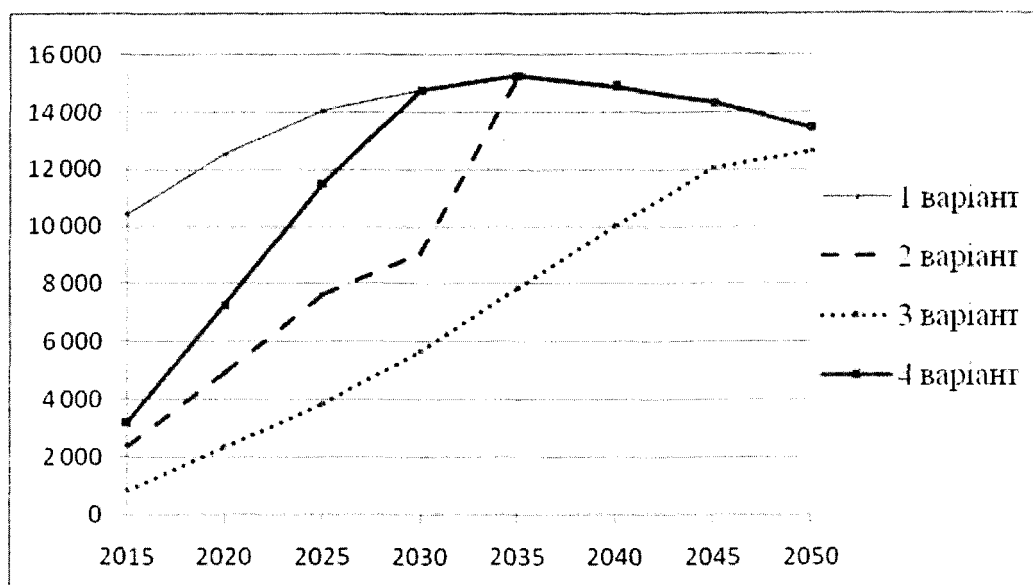

Рис. 1. Кількість учасників другого рівня пенсійної системи в залежності від обраного варіанту концепції розвитку (у тис. чол.). *

* складено на підставі офіційних даних Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України [7].

Тому автори пропонують свою концепцію – *четвертий варіант*, за яким до накопичувального рівня першого року переводяться внески тих осіб, яким виповнилося 39-40 років, та тих, що тільки починають трудову діяльність, другого року – яким виповнилося 38-39 років, а також ті працівники, вік яких не перевищує 20 років, третього року коло учасників збільшується за рахунок осіб, яким виповнилося 20-21 та 37-38 років і т.д. Строк реформи за умов четвертого варіанту скорочується до 10-11 років. В цьому випадку, як бачимо на рис. 1, охоплення працюючих відбувається плавно і досягається раніше, ніж в другому варіанті та значно раніше, ніж в третьому. Тож за критерієм строків проведення реформи запропонований варіант є найбільш оптимальним.

Стосовно інших критеріїв проведемо розрахунок прогнозних надходжень до накопичувальної системи. Як бачимо з табл. 1. та рис. 2, четвертий варіант і тут є найбільш ефективним. Слід врахувати те, що середня заробітна плата працівників, які тільки влаштувались на роботу, значно нижча середньої заробітної плати працівників у віці 40 років, а також той факт, що кількість працівників у віці до 20 років в Україні у 13 разів менше, ніж у віці від 35 до 40 і становить лише 179 тис. осіб [7]. Тому, якщо стартовий розмір внесків встановити на рівні 7% від фонду заробітної плати, то до фінансового ринку надійде майже стільки ж пенсійних коштів, як і в другому варіанті, однак коефіцієнт заміщення буде на 1,1-1,2 процентних пунктів вище (розраховано Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України).

Обсяг надходжень до накопичувальної пенсійної системи залежно від обраного варіанту концепції розвитку, млрд. грн. *

Таблиця 1

	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
1 варіант	19,3	52,3	91,8	151,5	243,3	368,5	550,9	803,8
2 варіант	6,5	21,8	51,6	96,3	243,3	368,5	550,9	803,8
3 варіант	2	9,3	23,8	55,2	119,6	240,2	455,3	751,7
4 варіант	8,5	31,1	75,4	151,5	243,3	368,5	550,9	803,8

* розраховано за даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України [7].

Є час на підготовку фондового ринку для поглинання нових інвестицій та на розвиток адміністративно-організаційних компонентів II рівня. Бюджет Пенсійного фонду України не опиниться в ситуації різкого спаду надходжень, а ефективність від участі в накопичувальній сис-

темі буде порівняно високою для різних вікових верств працюючого населення. За всіма визначеними критеріями запропонований варіант вбачається найкращим.

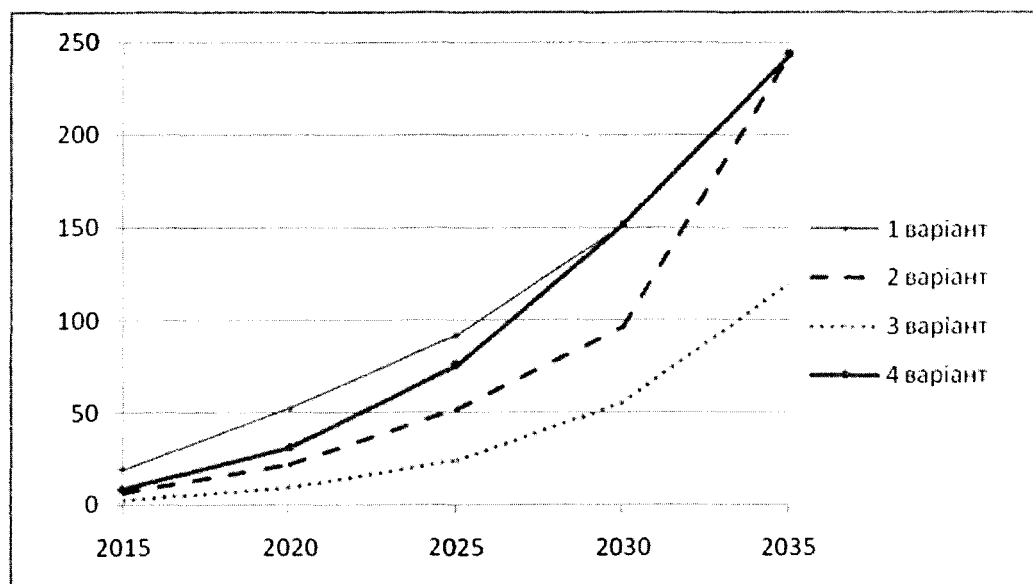

Рис. 2. Обсяг активів накопичувальної пенсійної системи залежно від обраного варіанту концепції розвитку, млрд. грн. *

* розраховано за даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України [7].

Ще одним остаточно невирішеним питанням є перелік суб'єктів, залучених до процесу реалізації накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та моделі її функціонування. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Проекту закону України «Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування», страхові внески сплачуються застрахованими особами, тобто працівниками, а роботодавці з метою відшкодування витрат застрахованих працівників зобов'язані підвищити рівень оплати праці на відповідну суму. Підприємству зменшуються на ту ж суму страхові внески, які сплачуються ним на користь таких застрахованих осіб до солідарної системи. Такий механізм передбачає безпосередню участь працівників у процесі сплати внесків, що індивідуалізує процес, ускладнює контроль за своєчасністю та повнотою сплати внесків, викликає потребу в ретельному нормативному регулюванні і надто ускладнює реформу.

Також поки не вирішено:

- куди будуть надходити внески: до ПФУ чи до недержавних пенсійних фондів (НПФ);
- будуть укладатися мільйони договорів з кожним учасником другого рівня окремо чи лише один «колективний» пенсійний контракт між ПФУ та адміністратором НПФ стосовно певної кількості застрахованих осіб, що «закріплені» за конкретним НПФ;
- за якими саме критеріями відбуватиметься відбір НПФ, компаній з управління активами (КУА);
- які будуть дозволені інвестиційні стратегії та перелік інвестиційних інструментів для пенсійних коштів другого рівня.

Стосовно цих дуже важливих аспектів пенсійної реформи, у більшості науковців складається спільна думка щодо необхідності уніфікованості, прозорості та простоти процесу, але є певні розбіжності відносно конкретних заходів реалізації цієї мети. Спочатку необхідно визначитись із ступенем участі НПФ в запровадженні загальнообов'язкової накопичувальної системи та її можливостями. Станом на 30.06.10 р. в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 107 НПФ, 43 адміністратори НПФ, кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами – 500,1 тис. осіб, загальні активи НПФ – 984,6 млн. грн., сума інвестиційного доходу – 322,8 млн. грн. [8]. Ретроспективний аналіз відповідних показників функціонування добровільного накопичувального рівня дозволяє зробити висновок, що система НПЗ досягла

свого оптимального рівня для сучасних умов функціонування. За роки свого існування НПЗ продемонструвало непогані показники інвестиційної діяльності, особливо з урахуванням впливу фінансово-економічної кризи та недостатнім рівнем стабільності в країні. Тож можна вважати III рівень ПС інституційно сформованим, з ефективним конкурентним середовищем та станом інфраструктури.

Подальший розвиток бачиться не в кількісному, а в якісному зростанні. Певна кількість НПФ існують більш номінально, ніж реально (активів немає зовсім). Такі установи необхідно ліквідувати або реорганізувати. Деякі малі за розміром накопичених коштів НПФ не можуть належним чином диверсифікувати свої активи, деякі з них збиткові. Імовірним шляхом виправлення ситуації може бути об'єднання або поглинання більшими НПФ менших та більш ефективне використання коштів учасників. Досвід функціонування НПФ в країнах Західної Європи свідчить, що Україні досить і меншої кількості фондів.

Слід враховувати той факт, що ступінь охоплення населення системою НПЗ дуже малий, територіальна розповсюдженість НПФ нерівномірна, і персоніфікований облік не є уніфікованим. Тому НПФ не зможуть забезпечити процес збору внесків до II рівня принаймні в найближчій перспективі. Для цього знадобилося б додаткове залучення великої кількості працівників та коштів. Отже функції адміністрування накопичувального рівня на етапі його формування слід покласти на ПФУ. Для спрощення механізму його запровадження необхідно відмовитись від залучення до процесу великої кількості суб'єктів. Тож, на нашу думку, платником страхових внесків повинен виступати роботодавець, який переказуватиме до ПФУ консолідований страховий внесок. Джерело сплати внесків – кошти підприємства на сплату збору до солідарного рівня. Відповідна частина цих коштів повинна бути зарахована на спеціальний субрахунок єдиного казначейського рахунку ПФУ. Далі кошти переказуватимуться до певного НПФ з переліку. Перелік повинен формуватись Держфінпослуг з тих фондів, які задовольнятимуть висунутим умовам (сума активів, ліквідність, чиста вартість одиниці пенсійних внесків, тощо). До складу Ради таких фондів мусять входити представники Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Пенсійного фонду України, Кабміна, Верховної Ради. Також Держфінпослуг разом з ДКЦПФР та погодженням із Антимонопольним комітетом України повинні формувати перелік компаній з управління активами пенсійних фондів в залежності від певного набору критеріїв. Адже для споживачів пенсійних послуг найважливішими критеріями відбору НПФ є дохідність та ризик. А ці параметри контролюють не стільки фонди, скільки управляючі компанії.

Облік пенсійних коштів учасників накопичувальної системи пенсійного страхування має вестись окремо від обліку коштів добровільного недержавного пенсійного страхування та здійснюватися на окремому субрахунку індивідуального пенсійного рахунку кожного учасника в одиницях пенсійних внесків, обчислених окремо від добровільних. Реєстр застрахованих осіб формуватиме ПФУ на основі даних персоніфікованого обліку.

Можливе звільнення і створення державного накопичувального фонду для здійснення функцій другого рівня. Але це може призвести до використання пенсійних коштів більше в інтересах уряду, ніж пенсіонерів, або навіть до зловживань. Також недоліками є відсутність конкурентних засад, відсутність можливості диверсифікації інвестиційних стратегій, фінансування державної структури за рахунок бюджету, відсутність права вибору для застрахованої особи. Тому використання недержавних структур хоч і може ускладнювати державний контроль, але більш відповідає концепції пенсійної системи економіки ринкового типу.

Практичною реалізацією цієї концепції може бути «колективний» пенсійний контракт між ПФУ та недержавним пенсійним фондом стосовно всіх застрахованих осіб-учасників відповідного НПФ. Оскільки більшість учасників не обізнані в питаннях накопичувального пенсійного страхування, а також враховуючи, що найбільш прийнятним, на нашу думку, є запропонований четвертий варіант продовження пенсійної реформи, доцільно застрахованих осіб розподілити за віком на 2 групи. Кошти молодших учасників можуть бути задіяні в більш агресивних інвестиційних стратегіях, кошти старших учасників – навпаки. Інвестиційні стратегії відрізняються залежно від співвідношення «дохідність / ризик» і мають встановлюватися на законодавчому рівні за допомогою граничних обмежень на інвестування у різні типи фінансових інструментів. Згодом кількість інвестиційних стратегій може бути збільшена до 5, а учасники матимуть можливість перейти до іншого приватного пенсійного фонду, подавши відповідну заяву до ПФУ.

На початковому етапі функціонування II рівня можливе встановлення тимчасових обмежень на інвестування пенсійних коштів: 20-30 % - депозити в державних банках, 30-40 % - державні боргові зобов'язання зі ставками доходу, що залежать від показника інфляції, 30-40 % - акції вітчизняних емітентів, що пройшли процедуру лістингу, до 10 % - банківські метали, об'єкти нерухомості, інші не заборонені законодавством фінансові інструменти. За таких умов більше половини інвестованих коштів будуть під гарантією держави. Для агресивного типу інвестиційної стратегії (висока дохідність, високий ризик, цільова група – учасники до 30 років) необхідно розглянути питання про використання в портфелі НПФ таких цінних паперів, як деривативи. Те, що ринок похідних цінних паперів в Україні не розвинений, може бути не тільки недоліком для пенсійних фондів, але й перевагою. Тенденція до збільшення використання цього типу інвестиційного інструменту існує на багатьох фондових ринках світу. Деривативи активно використовуються компаніями з управління активами на Заході. Найбільшою проблемою та причиною критики деривативів є недостатня урегульованість їх обігу на законодавчому рівні. Тому у України є можливість побудувати ефективну систему функціонування похідних фінансових інструментів з урахуванням світового досвіду, а у вітчизняній пенсійній системі з'явиться можливість забезпечити вищий рівень доходності пенсійних активів. Саме досвід розвинених країн продемонстрував, що за умов введення мінімальної доходності пенсійних активів інвестиційні стратегії уніфікуються і не забезпечують високої прибутковості заощадженням на старість для молодих учасників пенсійного страхування в той час, як це цілком можливо. Окрім цього, знаходження всіх фондів в одному ряду за показником прибутковості нівелює їх конкурентні переваги і спонукає їх до збільшення адміністративних витрат на рекламу та інші витрати для залучення учасників, що, в свою чергу, призводить до неефективного використання пенсійних коштів.

Стосовно витрат, що підлягають відшкодуванню за рахунок пенсійних активів, Законом [1] обмежена оплата послуг компаній з управління активами в розмірі 0,9 % чистої вартості пенсійних активів, які перебували в її управлінні протягом відповідного року, та оплата послуг банку-зберігача в розмірі 0,3 % загальної річної суми страхових внесків. Також передбачалося, що оплата послуг з адміністрування повинна визначатись Радою Накопичувального фонду. Якщо функції адміністрування будуть покладені на ПФУ, вважаємо за доцільне обмежити оплату адміністративних послуг в розмірі 1 % від суми залучених внесків для недопущення ситуації «проїдання» коштів пенсіонерів. Згідно зі світовими дослідженнями на цю тему, витрати на адміністрування у розмірі більше 2 % є неприйнятними. Поміж розвинених країн найвищий показник в Новій Зеландії – 0,57 % від суми активів в управлінні в 2009 р. [9]

Таким чином, реформування пенсійної системи є безперечною необхідністю держави, на ускладнення проведення якої впливають як чинники суто пенсійної системи, так і загальноекономічні. Проведений аналіз демонструє комплекс проблем та невирішених питань на всіх рівнях пенсійної системи. Як основа вітчизняної пенсійної системи та підґрунтя впровадження другого рівня, суттєвого вдосконалення вимагає солідарний рівень. Також необхідні певні зміни добровільного накопичувального рівня у законодавчій та адміністративній сферах. Авторами запропоновані заходи для зменшення дефіциту Пенсійного фонду, виявлені проблеми функціонування недержавних пенсійних фондів та шляхи їх подолання, також на основі порівняльного аналізу існуючих стратегій створення загальнообов'язкового накопичувального рівня авторами запропонована своя, науково обґрунтована концепція побудови другого рівня пенсійної системи та спосіб її реалізації.

Література:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України від 9 липня 2003 р., № 1058-IV (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Про запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Проект закону України від 29.12.2006 р. № 2854 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua>
3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: програма економічних реформ на 2010–2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>

4. Пенсійна реформа: що заважає // Дзеркало тижня, -№ 12 (792), – 27 березня 2 квітня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2650/68947/>
5. Міжнародний пенсійний вісник. – Червень 2009 р. – Випуск № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pension.kiev.ua/files/newsletter_issue6_june2009_ua.pdf
6. Федоренко А.В. Концептуальні засади запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні (2-й рівень) / А.В. Федоренко. – Державна установа «Інститут економіки та прогнозування» НАН України; грудень 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaarpf.com/images/SAYT/presentation/Fedorenko.ppt>
7. Лібанова Е.М. Варіанти обчислення (перерахунків) розміру пенсії та індексації призначених пенсій, обґрунтування передумов та параметрів запровадження другого рівня пенсійної системи (Науково-аналітичні матеріали Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України); вересень 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pension.kiev.ua/files/inst_demogr_16sep2010_ua.pdf
8. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (розділ «Недержавні пенсійні фонди») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/732>
9. Pension markets in focus // OECD Newsletter. – July 2010 – Issue 7

АННОТАЦИЯ

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕНСИОННОЙ РЕФОРМЫ – НАСУЩНАЯ ПОТРЕБНОСТЬ УКРАИНСКОЙ ЭКОНОМИКИ

**Глущенко В.В., д. э. н., профессор, Левченко И.А., аспирант
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина**

Авторами определены возможные стратегии дальнейшего развития пенсионного страхования Украины, проведен их сравнительный анализ, обоснован наиболее эффективный и приемлемый, по мнению авторов, механизм реформирования отечественного пенсионного обеспечения, сформулирован комплекс рекомендаций по совершенствованию всех уровней пенсионной системы.

Ключевые слова: пенсионная реформа, негосударственное пенсионное обеспечение, пенсионная система, негосударственные пенсионные фонды.

SUMMARY

IMPLEMENTATION OF PENSION REFORM – IMMEDIATE NEEDS OF UKRAINIAN ECONOMY

**Glushchenko V.V., PhD, Professor, Levchenko I.A., the post-graduate student
V.N. Karazin Kharkiv National University**

In article identified possible strategies for further development of pension insurance in Ukraine, their comparative analysis, grounded most effective and acceptable mechanism of reforming the national pension scheme to the authors' opinion, formulated a set of recommendations to improve all levels of the pension system.

Keywords: pension reform, private pension provision, pension system, private pension funds